

השיעור השבועי

גיליון מספר 422

הרב המקדים: הר"ר ג' בן ציון קוק שליט"א
רב ארצה: הר"ר ג' רפאל כהן שליט"א - צפת

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבית"כ היזדים ומשודר דרך הליוון והרדיו ובקוויים רבים מיסודו של מרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א

ר"ת	יציאה	כניסה	ידושלים
17:44	17:10	16:19	תל אביב
17:39	17:08	16:17	חיפה
17:39	17:08	16:17	באר שבע
17:43	17:11	16:20	

וישב | כ"ו כסלו תשפ"ד

כתב וערך השיעור:
הרב דכיר פריץ שליט"א

הלכות חנוכה - ב

הדלקה עושה מצוה. כבתה אין זקוק לה. הדלקה אחר חצי שעה מצאת הכוכבים. הדלקה באמצע הלילה. אם צריך שבני הבית יהיו נעורים. הדלקה בבית כנסת. הדלקה ברחבת הכותל. הדלקה במסיבות. הדלקת נר חנוכה לבני ישיבות

להפצת עלונים באזור מגוריך
התקשר: 0506-730-831

הדלקה עושה מצוה

א. 'הגמרא בשבת (כב) דנה אם הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה, כלומר האם מצות נר חנוכה מתקיימת בהדלקת הנרות או בהנחתם. ונפקא מינה אם כבתה זקוק לה או לא, כלומר שאם הניח את הנרות במקום הראוי לדלוק חצי שעה, ונתן שמן בשיעור זה, ומיד לאחר שהדליק עבר ילד קטן והפיל את הנרות וככו, האם צריך לחזור ולהדליק, או לא. אם נאמר שהדלקה עושה מצוה, העיקר שבשעת ההדלקה היה ראוי לדלוק חצי שעה, לא צריך לחזור ולהדליק, שכבתה אין זקוק לה, אבל אם נאמר שהנחה עושה מצוה, צריך לדלוק בפועל חצי שעה, ולכן יחזור וידליק, שכבתה זקוק לה. ובגמרא (שם כא סע"א) הביאו דעת רב הונא שסבר כבתה זקוק לה, ורב חסדא סבר כבתה אין זקוק לה, כי הדלקה עושה מצוה, והלכה כדבריו, שכן סברו גם רבי זירא, רב, רבי ירמיה ורבי יוחנן.

שני תירוצים

ב. בגמרא (שבת כא:) הקשו מדברי הברייתא: ורמינהו, מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, ועד כמה? אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, עד דכליא רגלא דתרמודאי - שם אומה שהיו מלקטים עצים ומתעכבים בשוק יותר מאוחר מכולם (רש"י), דהיינו עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים, וכמו

שכתבו הר"ף (ט רע"א מדפו) הרמב"ם (פ"ד מהלכות חנוכה ה"ה) והרא"ש (ס"א). ולכאורה משמע שהנרות צריכים לדלוק במשך חצי שעה, ואם כבתה זקוק לה? והגמרא מתרצת שני תירוצים: **א.** דאי לא אדליק מדליק, כלומר, שיעור הזמן שאמרו הוא לענין שאם לא הדליק בתחילת הזמן יכול להדליק במשך כל החצי שעה. **ב.** ואי נמי לשיעורה. כלומר, הזמן שאמרו הוא לענין שיעור השמן שיתן בנר, שיוכל לדלוק במשך חצי שעה, אבל לעולם אם כבתה אין זקוק לה.

נפקא מינה למאחר

ג. נפקא מינה בין שני תירוצי הגמרא, אדם שהגיע לביתו אחר חצי שעה מצאת הכוכבים, האם יכול להדליק נרות חנוכה או לא, לתירוץ הראשון מדליק רק בחצי שעה הראשונה, אבל לתירוץ השני מדליק גם לאחר מכן, והעיקר שיתן שמן בשיעור חצי שעה. התוספות במקום (שבת כא: ד"ה דאי) כתבו בשם ר"י פורת שאדם שהתאחר עד לאחר חצי שעה, ידליק מחמת הספק, משום דאיכא שינוייא אחרינא, כלומר יסימון על התירוץ השני. בתוס' לא מבואר אם ידליק עם ברכה או בלי, ולא ברור שהיו אומרים בזה ספק ברכות להקל, שהרי כתבו התוס' בר"ה (ג) והרא"ש (פ"ק דקידושין סימן מט) שאיסור ברכה לבטלה הוא מדרבנן, והאשכנזים תופסים כמותם ומקילים יותר בברכות, אבל אנחנו פוסקים כדעת הגאונים ומכללם רב האי גאון (בשערי תשובה סימן קטו, ובשו"ת

סובלים מישמעאל, אבל אנחנו נחיה ונתגבר בע"ה, בזכות התורה, וזכות מורנו הרב שמכתת רגליו בארץ ובעולם כולו, בדיק כמעשה אביו מרן ע"ה שפסקו ממשכים וימשיכו לדורות, ונזכה לשפע ברכה והצלחה, ונשמע בשורות טובות. אמן.

דברי מרן שליט"א: חזק וברוך לרב הגאון הרב בן ציון קוק, שחיבר הרבה ספרים, וביום ששי הביאו לי ספר חדש שהוציא על חנוכה, בעיקר מפסקיו של הרב אלישיב, וזכה לשמש אותו ולשאלו אותו שאלות מעמיקות בהלכה. אביו ע"ה היה הגאון הרב שלמה קוק הרב הראשי ואב"ב ברחובות, שנהרג בתאונה מזועזעת יחד עם רעייתו ושני בניו דן ונחמן בחנוכה תשל"ב, וב"ה שהשאר בן אחריזי שמזכה את הרבים בעיקר בענייני הלכה, אהי שומע שבכל מקום מדבר בענייני הלכה, וזהו תפקידו של רב, לדבר רק באגדה ובמוסר ובמסילת ישרים, אלא גם בהלכה. אשרי העיר שתזכה שיכהן בה כרב העיר, כי הוא מזכה את הרבים והוצק חן בשפתותיו. יאריך ימים ושנים ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה.

מזו כן חזק וברוך לידדינו הגאון רבי רפאל כהן ראש מוסדות יתד התשובה בצפת, הוא היה מקורב מאוד למרן האבא זצ"ל. ומרן היה אוהב אותו. לפני כעשרים שנה הזמין את מרן לצפת, וסידר לו מטוס, אבל הרב לא יכל להגיע, ושלא אותו, ובאתי אצלו לדנין שעשה למוסדות שלו, וראיתי את הפעילות שעושה. הקב"ה ישלח לו רפואה שלמה, שיהיה בריא לעבודתו יתב'. כמו שהזכיר, גיסתו נהרגה בפגיעו שהיה בכניסה לעיר, ה' ירחם. זו תקופה לא קלה, וכל אחד שיוצא מהבית יאמר פרק תהלים "שיר למעלות", שילך ויחזור לביתו בשלום, כי אנחנו מאמינים בני מאמינים שאין מקרה והכל מאתו יתברך, אנחנו לא יודעים חשבונות שמים, ונתפלל ונועק לקב"ה. דיברתי בהלוויה שלה ואמרת, תעלי תחת כנפי השכינה - הרי מעלתה גדולה מאד, וכפי שדיברנו כאן כמה פעמים, שהנהרג על קידוש ה' וישב בשורה הראשונה לפני הקב"ה - ותתחנני בבקשה לפני הקב"ה שיאמר די לצרותינו. אנחנו שומעים על כל מיני פיגועים, על חיילים שנהרגים, על פצועים, וכי פצועים זה דבר קל? הגיעו אלי לבית באמבולנס שני פצועים קטועי רגל, וירדתי אליהם, איך יעלו למעלה, ויברכתו אותם. הם יראי שמים, לומדי תורה, יודעי ספר, שנפצעו במלחמה, הקב"ה יאמר די לצרותינו, שנשמע בשורות טובות ונזכה לגאולה השלמה. אמן.

1 מדברי הרב בן ציון קוק שליט"א: ברשות מרן שליט"א, "ימים על מי מלך תוסין". האמת שבזמן חז"ל כשאדם גדול היה נכנס לשיעור היו חוזרים מהתחלה (וינא פו סע"א), אבל אנחנו רוצים לשמוע את מרן... ורק נסיים את הדברים. אחר השואה האיומה אמרו שצריך להתחזק בעוון הידבור בבית כנסת, ואילו אצל בני עדות המזרח שלא היתה שואה, הקפידו על כך ביותר. על דוד המלך נאמר (מלכים א' א. א.) "ויכסוהו בבגדים ולא יחם לא", והגמרא (ברכות ס) הסבירה, כל המבזה את הבגדים לסוף אינו נהנה מהם, ודוד שנאמר (שמואל א' ד, כד) עליו "ויכרות את כנף המעיל אשר לשאול", הבגדים לא חימומוהו [א.ה.] וע' בבן יהודע שם, שהיה ביזוי מצוה של ציצית. רואים שדבר שמביאים אותו לא יכול להועיל, וכן בתפלה בכדי שתעזור ותושיע צריך לכבד אותה ולבוא בזמן. הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו. בברכת כהנים באהבה למרן הראשון לציון שליט"א ומשפחתו, שיקויים בו מה שקראנו בפרשת השבוע "ומלכים מחלצין יצאו" (בראשית לה, יא), ויזכה לכל הברכות ברוחניות וגשמיות. אמן ואמן.

דברי הרב רפאל כהן שליט"א ראש מוסדות יתד התשובה בצפת: מורי ורבותי שבוע טוב ומבורך, אשרי שכיבתי להגיע לכאן הלילה, ואני שמח להיות בסמיכות למרן שליט"א, אבל לצערי הגעתי לעיר בנסיבות לא משמחות, כי אחות אשתי היא אחת ההרוגות מהפיגוע ביום חמישי. פעם זכיתי לנסוע לגורבא עם מורנו ורבינו ראש ישיבת חזון עובדיה מרן הראשון לציון שליט"א, ממשך דרכו לדורו ולדורות, של מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל, וכשהגענו לשדה התעופה קיבלו אותנו עם זרי פרחים, בשירות ושבחות, והיתה שם תכונה מיוחדת, כל יהודי הרובע הגיעו לשם ללוות אותנו. וכשמורנו ורבינו הגיע לעיר, כולם יצאו לקראתו, וקיבלו אותנו בתופים ומחולות מכש, ושרו שירים לכבודו ה' יתברך ולכבוד התורה, כמו בשמחת תורה... ואני שומע שוטר ערבי אחד שואל את חבירו - אני מבין ערבית תוניסאית - מה קרה היום שכולם יצאו מהרובע והגיעו לשדה התעופה, הלא הגיעו בעבר הרבה רבנים, ודבר כזה לא קרה אף פעם! אמר לו, אתה לא יודע? זה הן של הרב של כל כדור הארץ! ב"ה היום מרן שליט"א הוא הרב של כל כדור הארץ של דורנו. לצערנו הרב אנו נמצאים בימים לא קלים, ורק ה' יתברך יזכה אותנו לצאת מהם בשלום, אנחנו

תמים דעים ס"ח רכד), הרמב"ם (פ"א מהלכות ברכות ה"ט) ומרן השלחן ערוך (סימן רטו סעיף ז), שאיסור ברכה לבטלה מדאורייתא, ולכן לחומר איסור ברכה לבטלה אומרים סב"ל, ואפילו נגד מרן, וגם ספק ספיקא בברכות לא עבדינן.

חילוק בין זמנם לזמננו

ד. המושיכו התוס': ולר"נ נראה דעתה אין לחוש מתי ידליק, דאנו אין לנו היכרא אלא לבני הבית שהרי מדליקים מבפנים. כלומר שדוקא בזמנם שהיו מדליקים בחוץ לפרסום הנס, היה צורך להדליק בחצי שעה הראשונה שאז היו עדיין עוברים ושבים, אבל בזמנינו מדליקים בבית. ואף שבגמרא (שבת כא) אמרו שבשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו, והיינו שהיה לגוים חוק ביום אידם שלא יבעירו אש אלא בבית עבודה זרה שלהם, ומי שהיה עובר על החוק היו הורגים אותו (רש"י שם ותוס' שבת מה), וכתב האור זרוע (סי' שכג אות ב) שאינו יודע למה בזמן הזה שאין סכנה מדליקים בפנים, אבל בספר העיטור (ח"ב הלכות תנוכה דף קד ע"ב) השיב, הואיל ונהגו נהגו. וכן כתבו הרשב"א (בתשו' ח"א סי' תקמא) ושבו"ל הלקט (סימן קפה), והמאירי (שבת כא.ג),² ורבינו מאיר המעילי בספר המאורות (שבת כב). ועוד, כי הבינו שעיקר התקנה היתה להדליק נרות חנוכה ל"פרסום הנס", ולא דוקא "לרבים". ומה שהיו מדליקים בחוץ אין זה מעכב, ויכול גם להדליק בבית ולפרסם את הנס לעצמו ולבני ביתו. ולכן יכול להדליק גם אחר חצי שעה מצאת הכוכבים. וכך ההלכה. ואין בזה ספק ברכות נגד מרן, שהרי המנהג פשוט להדליק גם אחר חצי שעה, ובמקום מנהג לא אמרין סב"ל. כך כותב רבי יוסף ידיד הלוי שכך המנהג. וכ"כ בשו"ת שיח יצחק (סי' שמג). כך משמע בבן איש חי, במשנה ברורה, בכה"ח, ועוד.

כללו של הרדב"ז

ועוד, על פי כללו של הרדב"ז (סימן רעט ותרכו), שכל שהמחלוקת במצוה ואגב כך נגרת הברכה, לא חיישין לסב"ל, שהרי הדיון הוא על המצוה, ואחר שאנו פוסקים הלכה כדעת התוס', הרשב"א, הריטב"א, והמאירי, ועוד, שאפשר להדליק גם אחר חצי שעה מצאת הכוכבים, והברכה נגרת אחר הברכה, ברוכי נמי מברכין, כי היום עיקר הפרסומי ניסא לבני ביתו, ורק להידור יש מהדרין להדליק בחלון או בחוץ. ואע"פ שמרן הש"ע לא סבירא ליה כסברת הרדב"ז, כדמוכח מכמה דוכתי, וממה בדיון שכתב לספור העומר יום אחד, דמון (בסי' הפס) פסק שאינו יכול לברך בימים הבאים. והוא המחלוקת במצוה אי בעינן תמימות, ואמאי לא יברך, וע"כ דגם כשהמחלוקת במצוה אמרין סב"ל.

מ"מ היכא שמרן פסק בש"ע להכשיר את המצוה, והברכה נגרת אחר המצוה, בזה נקטינן כדעת הרדב"ז, כמ"ש בכיו"ב מרן החיד"א בשם הגדולים, ועוד אחרונים הובאו דבריהם בשו"ת יביע אומר ח"ה (תאו"ח סי' מב אות ה), וש"כ מהר"י נבון בגט מקושר, מהר"א מני, וכן משמע מהמגן אברהם, וראה באורך בעין יצחק ח"ב (עמוד תג). ולפ"ז בנידון דידן שהמחלוקת במצוה עד מתי זמן ההדלקה, והברכה נגרת אחר המצוה, ברוכי נמי מברכין. ולפי זה אפילו במקום שאין מנהג ידוע, ידליק בברכה. וחזי לצרופי סברת הגאון תבואות שור (סימן ט' ס"ק ז) שאין לעשות מצוה בלי ברכה. ע"ש. הילכך נראה שהם התעכב מלהדליק, ידליק בברכה כל הלילה, וכן אם אי אפשר לעייר מנני הבית יכול לברך ולהדליק לבדו.

בני הבית ישנים

ה. מי שמוגיע לבית מאוחר, ובני ביתו ישנים, האם צריך להעיר אותם כדי שיהיה פרסום הנס? הבן איש חי (פרשת וישב הלכות תנוכה אות ז) כתב שאם רוצה להדליק בברכה יעיר שנים מהם. אבל זה צער בעלי חיים... אשתו היא "אשת חיל מי ימצא", הכינה ארוחות, כיבסה את הבגדים, ניקתה את הבית, ונרדמה, והוא כמו אפנדי יגיע בשעה אחת עשרה ויעיר אותה?... מרן זצ"ל (הזו"ע תנוכה עמ' סד) כתב שמהדין לא צריך להעיר את בני הבית, וכן מדויק ממה שכתב

² עוד כתב המאירי (כא) - שהיה לפני מעל 700 שנה - שבזמן הזה הואיל ואין אנו צריכים אלא להעיר בני הבית ידליק מתי שירצה, וכן נוהגים בני ישיבה להדליק אחר שעומדים מבית המדרש, וכן כתב רבינו מאיר המעילי בספר המאורות (שם). שהרי אם יפסיקו באמצע הלימוד יהיה קשה להם לחזור ויגרם ביטול תורה.

³ מרן ישב יחד עם הרב אלישיב בבית הדין. מקודם הרב אלישיב היה הרב הראשי לרמלה לזמן קצר, ואחר כך עבר לביה"ד הגדול, וישב עם מרן משנת תשכ"ה עד תשל"ג. והיו ידידים בלב ונפש, והיה מכבד מאוד את מרן. כשהייתי נער צעיר בערך בגיל בר מצוה, בכל מיני חופשות שהיו מהישיבה, היית הולך עם מרן לכל מקום, לשיעורים ולבית הדין, והרב אלישיב היה מבקש ממני כוס תה והייתי מכין לו... ואני זוכר שפעם מרן אמר לרב אלישיב: היום ישבנו יחד בבית הדין, וראיתי שפניך אינם כתמול שלשום, האם קיבלת עלי לשון הרע? אמר לו: כן, אמרו עליך שאתה מתיר את הקראים ממצרים, איך יתכן, הקראים לא יתאחו לעולם! אמר לו מרן, בוא נרד למטה לספרייה - בית הדין הגדול היה אז בהיכל שלמה, ולמטה הייתה ספרייה ענקית, ואראה לך למה התרתי אותם. נכנסו למעלי, וגם אני הייתי אתם, וכל הדרך הרב אלישיב היה כועס, ואמר: איך אפשר, היה גדול אחד שהתקצרה

רבינו פרץ (בהגותו לסמ"ק ר"ס רפ) והביאוהו הארחות חיים (הל' תנוכה אות טו) והכלבו (סי' מד), וכן הוא בטור (סי' תרעב), "שנכון" להדליק כל זמן שבני הבית נייעורים, וגם בספר המנהגים (תנוכה עמ' קלו) כתב "שטוב" להדליק בזמן שבני הבית נייעורים, ומשמע שאין זה מעכב (חמד משה סק"ג). וכמו אלמן שגר לבד, שמדליק נרות חנוכה בברכה, וכי יעיר את אשתו מהקבר?...! וגם אלמנה שבעלה נפטר, למרות שהיא גרה לבד חייבת להדליק נר חנוכה, שהרי בגמרא (שבת כג) מבוואר שגם הנשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס.

נשות הכותל

ו. נשות הכותל בכל פעם עושות בעיות, ורוצות להדליק חנוכה בכותל, הקנאה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם (אבות פ"ד מ"א), והן מקנאות בגברים... לפני כמה שנים שאל אותי על כך רב הכותל הרב רבינוביץ, והשבתי לו (שו"ת הראש"ל ח"א האו"ח סי' נט, ובילקו"ן חנוכה במילואים סי' יח) שאמנם נשים חייבות בנר חנוכה, אבל הרבה מנשות הכותל הן מהפרורמים, שאין להם לא דת ולא דין, וגם אם יש ביניהן קצת מסורתיות, תגיד להן שנשים חייבות להדליק בבית, אבל לא בכותל המערבי, כי ההדלקה בכותל היא מדין בית כנסת, והן לא שייכות בזה.

הדלקה בבית כנסת

ז. דין ההדלקה בבית כנסת לא הוזכר בגמרא, אלא כך כתבו הראשונים מלפני 850 שנה, והראשון שבהם בספר המנהג (הלכות תנוכה). הארחות חיים (הל' תנוכה עמ' רסג) והכל בו (סי' מד) כתבו שהדלקה זו באה להוציא את מי שאינו מדליק. ויש אומרים שבאה זכר לבית המקדש שהדליקו שם נרות. הריטב"א (שבת כג. סד"ה הרוחה) כתב שזה בא לפרסם את הנס. והרי"ב (סימן קיא) כתב, שבעבר כולם היו מדליקים בחוץ והיה פרסום הנס לרבים, אבל היום מדליקים בתוך הבית ונדמעט פרסום הנס, ולכן מוסיפים להדליק גם בבתי הכנסת.

ברכה על מנהג

ח. ידועה דעת הרמב"ם (פ"א מברכות ה"ט, ופ"א מתנוכה ה"ז) ומרן השלחן ערוך (סימן תכב ס"ב) שלא מברכים על מנהג, ואף שהאשכנזים נוהגים כדעת רבינו תם (בתוס' סוכה מד) והרמ"א (שם) שמברכים על מנהג, ולכן הם מברכים על ההלל בראש חודש בשם ומלכות "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו לקרוא את ההלל", אבל אנחנו לא מברכים על מנהג, והרי בגמרא (תענית כח) אמרו, הלל של ראש חודש לאו דאורייתא, ואין הכוונה שהלל בשאר חגים זה דאורייתא, אלא הכוונה שאמירת ההלל בראש חודש היא מנהג בעלמא ואיננה מן הדין, בשונה מהלל של החגים שהוא דין גמור. ואמנם לרבינו תם אפשר לומר "וציוונו" על שמירת המנהגים, ומסורת אבותינו בידינו, אבל לדעת הרמב"ם אין לברך "וציוונו" על מנהג בעלמא. מכל מקום לגבי מנהג הדלקת נרות חנוכה בבית כנסת, גם לדין מברכים, כמו שכתב בשלחן ערוך (סי' תרעא סעיף ז), כיון שזהו מנהג ותיקין חשוב שיש בו פרסום הנס לרבים, ועוד שהיא תקנה שיש לה עיקר של חיוב (יב"א ח"א האו"ח סי' נו, ח"ט האו"ח סי' לח אות ב, ובילקו"ן תנוכה עמ' רב, הזו"ע תנוכה עמ' מב).

ההדלקה בכותל המערבי

ט. הזכרנו את דין ההדלקה בכותל, ואמנם הגרי"ש אלישיב סבר שלא להדליק בכותל, כי המנהג הוא להדליק בבית כנסת מקורה, אבל אם מתפללים בחצר לא ידליקו, שאין לך בו אלא חידושו, ורק במנהרות הכותל מדליקים. [א.ה.ה. כך כתב בספר אשרי האיש (מועדים עמ' רסב), אבל הרב אפרתי בס' ישא יוסף ח"א (סי' קלה) ובספרו קול חנוכה הבית (עמ' ג), העיד בשם הגרי"ש שיש לברך גם ברחבת הכותל]. אולם מרן זצ"ל (הזו"ע תנוכה עמ' מז) חלק על הרב אלישיב³ וסבר

לו השעה ונפטר בחצי ימיו על זה שהתיר את הקראים! זה היה בשנת תשכ"ו או תשכ"ז - לפני המלחמה, כי אחר כך ביה"ד הגדול עבר ליד הכותל - ומרן היה צעיר, שתק וכיבד כשירדו למטה, מרן קרא לממונה על הספרייה, ואמר לו, תביא לי שו"ת הרדב"ז (ח"ב סימן תשפ), שו"ת אהלי יעקב למהר"ק קאשטרו (סימן ל), ועוד ערמה של ספרים, אני לא זוכר הכל, ומרן פתח והראה לו שיש לקבל את הקראים ממצרים, ויש הבדל בינם לקראים מרוסיה ומדינות אשכנז. ובלבד שיעזבו את דרכם ויקבלו בבית הדין דברי חברות (יב"א ח"א האו"ח ע"י ב).

פעם הלכתי לרמלה, וחיפשי איפה להתפלל מנחה, וראיתי בנין שנראה בית כנסת ובאתי להיכנס. רץ אלי יהודי אחד ואמר לי: הרב לא יכנס, למה? כאן זה קראים! הוא הציל אותי, אם הייתי נכנס לשם היו מצלמים, ואוי ואבוי... פעם הייתי נותן שיעור קבוע בכל ראש חודש בבסיס חיל האויר, והיה ציבור גדול, יש שם הרבה דתיים, והיה בחור אחד שהיה יושב וכותב את השיעור. פעם אחת באתי ובשיעור בקושי הסתכל עלי... ואחר כך ביקש לדבר אתי, ואמר: אני חזרתי בתשובה, התחזקתי, ואני הולך אחרי ההלכות של מרן זצ"ל, אבל הליטאים שהחזירו אותי בתשובה שמעו שהייתי קראי ומאו לא רוצים לדבר אתי, בורחים ממני כאילו אני מחלה מדבקת... בשביל מה חזרתי בתשובה, אני רוצה לחזור להיות

שמברכים ומדליקים נרות חנוכה גם ברחבה של הכותל, שדינו לגמרי כדון בית כנסת⁴ (ולקני"י חנוכה עמ' רטו, חזו"ע אר"ב עמ' תמד), ומרן בעצמו כשהיה רב ראשי לישראל היה מדליק בכותל בברכה.

הדלקה במסיבות

י. מרן זצ"ל (יבי"א ח"ז הא"ח ס"ט נז, חזו"ע עמ' מז) חידש דבר נוסף, שגם במסיבות כמו שבע ברכות, אירוסין, חתונה, בר מצוה, מדליקים נר חנוכה בברכה, ואף שאין זה בית כנסת, אבל זה מקום שאנשים ומתעכבים שם, ומה שאין כן בקופת חולים שאנשים ממתנים בתור לרופא ולא קבעו מקום לשבת שם (ולקני"י חנוכה עמ' רכז). אחד השרים שלנו שהזמינו אותו להדליק נרות חנוכה ברחובה של עיר בשער יפו, שאל אם יברך, והשבתי לו, נכון להדליק חנוכה גדולה ברחוב זה פרסום הנס, אבל אל תברך, כי האנשים ברחוב עוברים ושבים ולא יושבים. והצעתי שייגיד למארגנים שיביאו שלשה או ארבעה ספסלים, וישבו שם עשרה, ונכון שיתפללו ערבית, ואז תהיה קביעות ויוכל לברך. לפני שנים היו מדליקים נרות חנוכה ליד המשביר לצרכן ברחוב קינג ג'ורג', והזמינו אחי חכם יעקב ע"ה להדליק שם, היה עולה על מנוף ומברך ומדליק... וכשהזמינו אותי, יכולתי להדליק ולומר "ברוך אתה ה' למדני חוקיך" וכו'... אבל רציתי לומר להם את האמת, "ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש" (תהלים קיט, מז), ואמרתי להם שעושים ברכות לבטלה, כי צריך מקום של קביעות, ולא סתם ברחוב.

אם צריך ערבית

יא. בילקוט יוסף (מועדים עמ' רד) שיצא לאור בשנת תשמ"ח, כתבנו שאם מדליקים נרות חנוכה בחתונה וכדומה, צריך להתפלל שם ערבית, אבל מרן זצ"ל (שם) חלק עלי, מותר... ופסק שרק טוב להתפלל ערבית שם, אבל אין זה מעכב, כי העיקר שמפרסמים את הנס לעשרה שהתאספו ויושבים במקום אחד ויש קביעות. גם בזה הרב אלישיב (אשרי האיש מועדים עמ' רטב) חולק וסובר שדוקא בבית כנסת מדליקים נרות חנוכה, אבל בחתונות וכדומה אף אם מתפללים ערבית אין להדליק. אבל זיל בתר טעמא, שהמטרה היא להדיל את פרסום הנס. וכן כתב בספר משנת יעקב (הל' חנוכה עמ' רצא), ופעם תקף אותי איך כתבתי בילקוט יוסף שצריך להתפלל ערבית ונעלם ממני מה שכתב מרן זצ"ל בחזון עובדיה שאינו מעכב. אבל אין לי רוח הקודש לדעת מה מרן יכתוב בעוד כמה שנים... ואכן אני מבטל דעתי מפני דעתו, וגם בלי ערבית אם יושבים בקביעות יברכו על ההדלקה.

הדלקה בפלג המנחה

יב. בכלל לדיינות "חזון עובדיה" שהיה ברחוב אלקנה 8 ממקלט למטה, היינו מדליקים נרות חנוכה בין מנחה לערבית. חכם בן ציון אבא שאול זצ"ל היה גר בקומה השנייה, ומידי פעם יורד להתפלל איתנו מנחה וערבית, ואז עוד לא היינו לומדים בחנוכה עד השעה שבע, והאברכים רצו להתפלל בפלג המנחה - שעה ורבע לפני צאת הכוכבים כדעת הש"ע (סי' רסג ס"ד), ולאשכנזים שעה וחומש קודם השקיעה - וללכת לבית. כשחכם בן ציון ירד פניתי אליו מפני הכבוד ושאלתי אותו: כבוד הרב, האם נדליק נרות חנוכה בברכה אחר פלג

חילוני!!!... שאלתי אותו, מאיפה אתה במקור? ממצרים, והרי הרדב"ז, רבי יעקב קאסטר ו עוד הרבה פוסקים כתבו להתיי אומת. אמרתי לו: אל תדאג, תחזור לתורה שלנו, וכאשר תתחתן, מרן יסדר לך קידושין. כשהתארס בא אלי לירושלים שאקיים את דברי, והלכתי למרן ואמרתי לו: אבא, זה מתחתן בירושלים בעוד כמה ימים, ורוצה שתבוא לסדר לו קידושין. אמר, למה אבוא, זה ביטול תורה! אמרתי, אבל הבטחתי לו... אמר, וכי אני צריך להתבטל בשביל ההבטחה שלך?!!! אמרתי לו: אבא, הוא כמעט רצה לפרוק עול ובזכות זה הוא חזר להדות. טוב, שלחת אותו לבית דין שיקבל דברי חברות? כן. ומרן בא וסידר לו קידושין, ובי"ה אותו אחד חזר בתשובה.

הרב אלישיב היה גברא רבה, בקי באחרונים, לא רק ש"ס... וכנראה הנקודה הזו נעלמה מעיני קדשו, והאמת בערה בקרבו, אבל אחר שמרן הראה לו את כל הספרים, אמר: לא ידעתי, הנחת את דעתי.

כשמרן נבחר לרב ראשי בז' חשון תשל"ג, אני זכיתי לבשר לו על הבחירה, ומיד יצאנו בכמה רכבים, ונסענו לכותל המערבי, ושם הרב התפלל ורקדו לפניו בכותל גם האשכנזים, ומיד אחר כך הלכנו לרב אלישיב שבאותו יום התפטר מתפקידו כחבר בית הדין הגדול, בגלל הרב האשכנזי שנבחר, ומרן אמר לו: למה עזבת אותי, עכשיו אני צריך להתמודד אתו לבד. הרב אלישיב התעקש שלא לחזור, אבל הבטיח למרן: בכל פעם שתצוה להתיעץ אתי בענייני הרבנות, תשלח את הרכב שלך ואבוא. וכך היה, במשך שבע או שמונה שנים, היו אז הרבה בעיות ברבנות, ובכל פעם שמרן היה צריך, היה שולח את הנהג שלו, והנהג היה הולך לשטיבלך שהרב אלישיב ישב למעלה ולמד, וקורא לו, והיה מגיע. וגם הרב אורבך, הרב זולטי, הרב גולדשמידט, היו באים.

המנחה? הוא הסתבך, מצד אחד דעת מרן זצ"ל המרא דאתרא (חזו"ע חנוכה עמ' ט, ע) שיכולים להדליק, ומצד שני דעתו היתה אז שלא להדליק בברכה, כי מרן השלחן ערוך (סי' תרעב ס"א) כתב בסתם שמדליקים נרות חנוכה אחר צאת הכוכבים, ורק בשם יש מי שאומר כתב שאם הוא טרוד יכול להדליק מפלג המנחה, וגם זה בתנאי שידלק עד שתכלה רגל מן השוק. והשיב: תעשה מה שעשית שנה שעברה... היתה לו חכמת חיים. וכך עשינו, הדלקנו נרות חנוכה מזמן פלג המנחה [אמנם לאחר שנים גם הוא היתה דעתו שיכולים להדליק בברכה בפלג המנחה בביהכ"נ. וראה אור לציון ח"ד (עמ' רמט)]. והוא הדין בבית פרטי, אדם שיש לו טיסה, והוא צריך לצאת לדרך, שעת הדחק כדיעבד דמי, ויכול להדליק מפלג המנחה, ויתן שמן כשיעור שידלק חצי שעה אחר צאת הכוכבים.

תחילת זמן ההדלקה

יג. אמנם מלשון הברייתא "מצותה משתשקע החמה" מושמע שאין להדליק מבעוד יום, אבל דעת הרשב"א (שבת כא:) ותלמידו הר"ן (מדפי' הר"ף) שאפשר להדליק נרות חנוכה לכתחילה מפלג המנחה, כי מזמן פלג המנחה נקרא ערב, שהרי כבר מותר להתפלל ערבית. גם מרן הבית יוסף (סי' תרעב) הביא בשם מהר"י אבוהב שכתב בשם הארחות חיים, שאם הוא טרוד יכול להדליק מפלג מנחה. וסברתם היא שהרי ביום ששי אסור להדליק נרות חנוכה משתשקע החמה, זה חילול שבת, וברור שמדליקים מבעוד יום. וכי קבעו חכמים זמן אחד לערב שבת וזמן אחד ליום רגיל?! על כרחך שלעולם זמן הדלקת הנרות מפלג המנחה. אבל אפשר לדחות, שבערב שבת אין ברירה אחרת, וחייב להדליק כמה דקות לפני כניסת שבת. ואכן הרמב"ם (פ"ד מהל' חנוכה ה"ה) כתב, אין מדליקים נר חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם שקיעתה, לא מאחרים ולא מקדימים. ומבואר שמדליקים בשקיעה, ואין להקל ולהדליק קודם. ובדברי הגאון מוילנא יש סתירה, כי באורח חיים (ר"ס תרעב) כתב שזמן הדלקת נרות חנוכה בשקיעה, אך ביוורה דעה (סי' רסו ס"ק יז) כתב שיש להדליק בצאת הכוכבים. וחלק מהאשכנזים מדליקים בשקיעה. ואולם לדעת ראשונים רבים "מששתשקע החמה" הפירוש הוא סוף השקיעה, דהיינו בצאת הכוכבים⁵, ומהם התוספות (מנחות כ: בזה"ש נז), רבינו תם בספר הישר (סי' רכא), הגהות מרדכי (פ"ב דשבת רמז תנה), המנהיג (הל' חנוכה סי' קמז) והטור (סימן תרעב), גם מרן השלחן ערוך (שם סעיף א), למרות שבדרך כלל כתב הכנה"ג (בשוריו לא"ח סימן תצה סק"ה) שמרן מעתיק את לשון הרמב"ם, כאן מרן שינה מלשון הרמב"ם וכתב: אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם "סוף" שקיעתה, לא מאחרים ולא מקדימים. כלומר שזמן ההדלקה הוא בצאת הכוכבים⁶. וכן כתבו להקת פוסקים, הב"ח (סימן תרעב), ש"יור"י כנה"ג (שם הגה"ט סק"א), המגן אברהם (סי' קא), הפרי מגדים (א"א שם), האליה רבה (סק"א), תפלה לדוד עמאר (דף פד סעי' א), החמדת ימים (חנוכה פ"א), המאמר מרדכי (סק"א), משחא דרבנותא (סימן תרעב ס"א), הח"י אדם (כלל קנד אות יח), דרך החיים (אות ב) להגאון מליסא, תוספת חיים (על ח"א שם אות כד), הבן איש חי (וישב אות ז) והכף החיים (סק"ב), כולם כותבים שמדליקים נרות חנוכה רק בצאת הכוכבים⁷. וכך המנהג אצלנו כדעת מרן הש"ע, דהיינו בצאת כ"ש של הגאונים, ובה לא מחמירים כר"ת, שדוקא בחשש כרת וסקילה מחמירים.

⁴ עיוור שיש לו כלב נחיה, אין לו להכניס את הכלב לרחבת הכותל המערבי, שדינו כבית כנסת, ולכן הצענו לרב הכותל שיקבע בחוץ כמה עמודים שהעיוור יקשור לשם את הכלב, במקום צדדי ולא במקום שמפריע לעוברים, ויכנס בלי כלב (ולקני"י ארבע תעניות עמ' תרלה). וכן מי שמגיע עם נשק לכותל או לבית כנסת, בפרט בתקופה הזו שיש מחבלים וצרכים לעשות השתדלות, הוא לא יכול לשים את הנשק בצד, זה אסור על פי חוק, אלא יצניע אותו תחת המעיל, או אקדה תחת החולצה, באופן שלא יראו אותו (ולקני"י צא"ב אר"ב עמ' תרלג).

⁵ יראה את הזמן בלוחות, לפני כמאה שנה הרב טיקוצ'ניסקי עמד על הגג של ישיבת עץ חיים ברחוב יפו, וכל יום רשם מתי הזריחה ומתי השקיעה, וכך יצר את הלוח שלו. סיפר לי רב שכונת גילה, שמתפלל בבית הכנסת הממוקם על הר גבוה בשכונה שלו, ובכל יום הסתכל על האופק ורשם על כריכת סידורו את זמן הזריחה והשקיעה, ויצא לו במדויק כמו שכתוב בלוחות שלנו.

⁶ שאז כל לגלג החמה מתכסה, ואין השפעה של קרני השמש, ונראים הכוכבים. ואמנם אנחנו לא בקיאים מהם כוכבים בינוניים וצריך שיהיו רצופים, אלא עושים כדברי הגמרא (שבת ל"ד) שזה כשיעור שלשת רבעי מיל אחר השקיעה, ומיל הוא 18 דקות, ושלת רביעי מיל הוא 13.5 דקות זמניות.

⁷ הרב ברדא מאשקלון בכל שנה חוזר לחלוק על השלחן ערוך וכל הפוסקים, ומפרסם שאפשר להדליק נרות חנוכה מהשקיעה, וכבר מרן זצ"ל נתן לו על הראש בחזון עובדיה חנוכה (עמ' סג) - מרן בצעירותו היה תקיף, המבוגרים כאן זוכרים, ולפעמים אנשים נפגעים מימני, אבל מרן היה מדבר בתקיפות פי אלף... ורק בסוף ימיו היה יותר מתון. לדעת הרב הנזכר בכל הצומות, עשרה בטבת, י"ז בתמוז ועוד, יש לצום עד השקיעה בלבד, כי כל הצומות מדרבנן וספק דרבנן לקולא. אבל זה ספק קבוע, ובפרט שמה שבין השמשות הוא

בחורי ישיבות בהדלקת נר חנוכה

יד. בדין בחורי ישיבות בהדלקת נר חנוכה, מרן זצ"ל דעתו שהבית של ההורים נחשב ביתם, ואמנם הישיבה היא מקום של תורה, והבחורים מקיימים "הוי גולה למקום תורה" (אבות פ"ד מ"ד), אבל הכניצאות היא שכאשר לא מרגיש טוב, ועובר יום אחד ועדיין יש לו חום, הוא הולך לבית, ומי שמתמיד מיד כשמבריא רץ לישיבה, אבל בטלן נשאר עוד יום בבית... בזמננו היינו יוצאים לשבת חופשה פעם בחודש או חודשיים, והיינו עושים תחרות בינינו מי נשאר יותר, והיה אחד שניצח וכל החורף נשאר בישיבה, וב"ה גדל ונהיה משיגח... לצערנו היום זה לא כך, אבל בחורי ישיבות צריכים להסתגר בישיבה וללמוד תורה בהתמדה. על כל פנים הבחורים באים לבית בכל יום ששי, ובכל שבועיים או שלש באים לשבת חופשה, ובבין האומנים בחודשים ניסן, אב ותשרי, לא נשארים בפנימיה לבד אלא הולכים לבית, וכשסוגרים וורט, מי מתחייב לשלם כסף, ראש הישיבה?! בישיבות כמו באר התלמוד ורכסים יש מאות בחורים, וכי ראש הישיבה יכול לעזור לכולם, אלא אבא שלו משלם⁸. ולכן גם בחור ישיבה נקרא סמוך על שלחן אביו.

יוכח בהשקפה?

טו. הגאון רבי הלל זקס⁹ היה מורה לבחורים ספרדים להדליק נרות חנוכה בברכה, ואמר שיש עם מרן זצ"ל יוכוח בהשקפה, תלוי איך מסתכלים על בן יידיה... מרן אומר שהבית זה הבית, ואנחנו אומרים שהבית זו הישיבה... כך אמר. אני שלחתי לומר לו שזה לא נכון, וכי למרן לא היתה השקפה נכונה ח"ו? כשלמדתי בישיבה לא הגעתי לבית למעלה מחודש, ואז הרב היה גר בת"א, וכשהגעתי ביום ששי, אכלנו ארוחת צהרים, ומרן אמר לי: אתה חוזר לישיבה, נכון? אמרתי לו: באתי לשבת. אבל הוא לא הסכים, וקרא לשלמה הנהג: קח אותו לישיבה. קמה הרבנית ואמרה: הכנתי לו סופריטו, יאפראק, למה אתה שולח אותו?!... אמר לה: בישיבה לומדים יותר טוב! למרות שזה היה בית של מרן, עם ספריה של עשרים אלף ספרים, וראינו דוגמא חיה איך מרן כל הזמן יושב ולומד. כשחזרתי לישיבה הבחורים התפלאו, ואמרתי להם שהרב החזיר אותי כדי שאלמד בישיבה, וגם ראש הישיבה בזמנו התפעל מאוד. מרן ידע מהי ישיבה, אבל לענן זה הבית של ההורים נחשב ביתם, ולכן פסק שבחורי ישיבות יוצאים ידי חובה בהדלקה שמדליקים בבית. וכן דעת הגרש"ז אורבך (הליכות שלמה פ"ד ס"ב, שלמי מועד עמ' רג) לבחורים ספרדים, ואף שהרב אלישיב (פניני חנוכה עמ' קטז, שבות יצחק ח"ח פ"ט) חולק גם בזה, וסובר שאין הבדל בין בחורים אשכנזים לספרדים, עשה אחדות... אבל מרן זצ"ל הכריע שבחורי ישיבות פטורים מהדלקת נרות חנוכה, ומי לנו גדול ממרן זצ"ל.

מה שיאמר חכם עובדיה עשו

טז. כשהקימו את ישיבת פורת יוסף בקטמון בשנת תשי"ח או תשי"ט, בא ראש הישיבה הרב בעדני והתייעץ עם חכם שלום, עד אז פורת יוסף לא היתה פנימיה, ועכשיו הקימו פנימיה, מה יעשו הבחורים לגבי נרות חנוכה, ושאלו את ראש הישיבה חכם עזרא עטיה, ורבי עזרא פלפל בזה ולבסוף אמר: לכו לחכם עובדיה ומה שיגיד לכם תעשו! שימו לב, מרן היה לפני גיל ארבעים, וכל כך העריך אותו חכם עזרא עטיה שהיה גדול הדור, והחזן איש אמר עליו שסברותיו בהירות כסברות הרשב"א. עכ"ז שלח למרן זצ"ל. איש אמת כתב תשובה בכתב יד המופנה לחכם שלום, והביא דברי הראשונים שבחורי ישיבות יוצאים ידי חובה בהדלקת ההורים, ואחר כך הרחיב בזה יותר בספרו (יחוד דעת ח"ו ס"ג, חז"ע עמ' קמד). וחכם עזרא עטיה הסכים עם מרן, וכך עשו בישיבת פורת יוסף.

ראשונים כמלאכים

יז. מרן זצ"ל הביא דברי הראשונים, ומהם שאילתות דרב אחאי גאון (פרשת וישלח שאילתא כו) - קדמון מתקופת הגאונים, נולד לפני כ-1,100 שנה - שכתב: אורח חייב להשתתף עם בעל הבית בנר חנוכה, והוא שהיה רווק, אבל אם יש לו אשה אינו צריך, שאנשי ביתו מדליקים עליו בביתו. עד כאן. רש"י - היה לפני כ-970 שנה - במחזור ויט"ר (סימן רלח) כתב: ואם הוא במקום אחר כגון הבאים ללמוד חוץ לביתם, או אורח, אין צריך ליתן בנר אם יודע שאשתו או אביו ואמו מדליקים במקומם - אין הכוונה כשליחים, אלא במקום שנמצאים

י"ג וחצי דקות, זה לרבי יהודה, אבל לרבי יוסי, כל בין השמשות שלנו הוא יום גמור, ובין השמשות הוא לפני צאת הכוכבים כהרף עין, זה נכנס זה יוצא (שבת לז), וקיימא לן כרבי יוסי בכל מקום שחולק על רבי יהודה, ורק משום חומרא החמירו כרבי יהודה. אלא ודאי כמו המנהג שלנו, מסורת אבותינו בידינו. וכל שכן לגבי נרות חנוכה, שיש לומר "שרגא בטיהרא מאי מהני" (שבת סג), אור הנר לא מועיל ביום, ובהכרח צריכים לחכות לצאת הכוכבים שהוא כבר לילה והנרות נראים היטב.

⁸ הספרדים צריכים ללמוד מהאשכנזים, הם לא אוכלים כל יום בשר וחוסכים כסף לילדים לתת להם דירה, כל הכבוד! כשהייתי ראש ישיבה הייתי מגיע לוורטס, והצטרפתי לראות

- כדאמר רבי זירא וכו'. ע"כ. גם בספר התרומה (במפתחות ס"י רכט) - לפני כ-750 שנה - כתב כיוצא בזה: ותלמידים ההולכים ללמוד חוץ מביתם, וכן אורח, אינם צריכים בחנוכה להדליק או להשתתף בנר, אם יודע שאביו ואמו או בניו מדליקים עליו במקומו, וכדאמר רבי זירא וכו'. גם בספר הפרנס (סימן קנב) - רבי משה פרנס, לפני כ-700 שנה, תלמיד מהר"ם מרוטנבורג - כתב: ומי שהוא אורח יודע שמדליקים עליו בביתו או אביו ואמו או בניו ביתו, אז אין צריך לתת להם מעות להשתתף במקום שהוא. ע"כ.

כמה צירופים

יח. מרן זצ"ל צירף כמה צירופים, אולי יוצאים בהדלקת ההורים, ואולי יוצאים בהדלקת ראש הישיבה שהוא כמו אבא שלהם, ומתייחס לתלמידים כמו לילדיו ומראה להם חיבה ולא ממהר לסלק אותם... ואולי יוצאים ידי חובה בהדלקה שבבית המדרש, ושמא כדעת גן המלך (סימן מא) שאם ההורים משלמים שכר לימוד - והיום כמעט כל הישיבות דורשות שכר, חוץ מישיבת חזון עובדיה שבמשך עשרות שנים לא גבו מההורים אגורה, עד שלא היתה ברירה, אבל היום אי אפשר להחזיק ישיבה בלי עזרת ההורים - הסכום כולל חלק מהשמן שמדליקים בו נרות חנוכה בישיבה, ואינם צריכים להשתתף בפרוטות. גם בספר זכרון יהודה (ח"א עמ' קד) הובאה תשובה שכתב חכם בן ציון אבא שאול, שבחורי ישיבות אינם מדליקים נר חנוכה, וכן מבואר באור לציון (ח"ד פרק מז אות א), ויותר מזה כתב בספר הזיכרון חמדת משה (עמ' קצב) ששמע מחכם בן ציון, שבחורי ישיבות יוצאים בעל כרחם ידי חובה בהדלקת הוריהם, ואפילו הידור אין צריך, וחבל על השמן. וכנראה התבטא כך כי רצה להראות שאין שום ענין בזה. נמצא שכך פסקו גדולי הדור, חכם עזרא עטיה, מרן זצ"ל. הגרש"ז אורבך, חכם בן ציון ועוד, אבל היום יש בחורי ישיבות שמתחכמים ורוצים להזדרז ולהדליק לפני האבא, אם אבא שלו מדליק בשעה חמש ורבע רוצה להדליק בחמש. אבל זה לא נכון, כי מעיקרא אין עליו חיוב, שהרי התקנה נתקנה נר איש וביתו, לכל משפחה חנוכה אחת, ומעיקרא לא נתקנה למי שסמוך על שלחן אביו. ורק ראש המשפחה מדליק בבית בשביל כולם, ואם רוצה ממנה את אחד מבניו הבית שליח במקומו.

צריך ללמוד מהאשכנזים

יט. אמנם בחור ישיבה תושב חו"ל, אם רוצה להדליק בארץ לפני שהגיע זמן החיוב של אביו, יש לו על מה שיסמוך. אצלנו בחזון עובדיה למדו כמה חוצניקים אמריקאים, והייתי ממנה אותם שידליקו את הנרות בבית המדרש, וכך יצאו ידי חובה לעצמם, והוציאו את כולם מדין בית כנסת. אבל יכול גם לסמוך על ההדלקה של אביו, כגון שיש לו חברותא והם יושבים ולומדים בהתמדה ולא רוצה להפסיק את הלימוד... אבל תושבי ארץ ישראל בכל אופן יוצאים ידי חובה בהדלקת ההורים בבית, וצריך להיזהר לא להתחכם ולחלוק על גדולי הדור. עכשיו היה אצלי בבית חכם אחד, ואמרתי לו, תראה איך האשכנזים מתייחסים לפסקים של הרב אלישיב, הרב אורבך, הרב פיינשטיין, הרב ואזנר, הרב קרליץ, באיזה כבוד והדר! למה אצלנו הספרדים לא יהיה כך כלפי מרן זצ"ל?! באים עם כל מיני דיוקים וחולקים. בילקוט יוסף על חנוכה (ראה עמ' תעו והלאה) הבאנו מה שכתב ראש ישיבת קול יעקב הרב יהודה עדס, שהעתיק את לשונות הראשונים הנ"ל, ויסד יסוד שרק אשתו מוציאה אותו ידי חובה, וכאשר הראשונים כתבו בני ביתו או אביו ואמו, מחק מילים אלו. לא מובן איך מעז להתעסק עם ראשונים! מחק מהשאלות, מרבינו ירוחם, ועוד. אטו זו דרכה של תורה לחלוק ולמחוק מלים מהראשונים? ביום ששי בא אלי בחור מקול יעקב, הוציא פשקוויל לחייב את בחורי הישיבות בהדלקה, וחילק אצלי בבית הכנסת, ושוב עיקם את דברי הראשונים, לא יאומן איך שמפרש את דבריהם בעקמימות, ממש עקום. כך חיננו אותו. וצריך לדעת שלא חולקים מהר על גדול הדור, ואין לפרוץ גדר ביחס לגדולי הדור, כאילו מרן חברותא וסתם חלקו. לכן למסקנא בני ישיבות לא ידליקו, ולא מועיל שיכונו שלא יוצאים ידי חובה בהדלקה ההורים, שהרי בבית יוסף (סימן תרעו) מבואר שאינו יכול לכוין כוונה נגדית שלא לצאת ידי חובה, כי החיוב הוא על הבית, "נר איש וביתו", ולא עליו. וימשיכו ללמוד בחברותא עד השעה שבע כרגיל.

- עבר הגהה והוספות ממרן הראש"ל שליט"א -

על מה הם רבים, על פרוטות, מי יתן את המקרה, איזה סוג של מקרה... חכם עניניו בראשו לחסוך לילדים שלו, ולא יאכל כל יום בשר, אלא יאכל קניידלך... וכך לא יבוא לוורט ועשה "פוחת את ידך"...

⁹ כשלמדתי בחברון לפני יותר מחמשים שנה הוא היה שם "משיב", ואחר כך פתח ישיבה בקרית ספר. היה נכד של החפץ חיים, והיה בקי גדול במשנה ברורה, ולפניו גם היה חולק, והיינו מופתעים... והיה גברא רבה.